

Μέτρηση της προσβλητικότητας σε λέξεις του περιθωριακού λεξιλογίου της νέας ελληνικής: εκτιμώντας τα πρώτα αποτελέσματα

Γιώργος Ι. Ξυδόπουλος^{1,3} & Κατερίνα Χριστοπούλου^{2,3}

¹Πανεπιστήμιο Πατρών, ²Εθνικό και Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών,

³Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

gjxydo@upatras.gr, christopoulou.aikaterini@ac.eap.gr

Abstract

In this work we explore ways of measuring the degree of offensiveness carried by slang words in Modern Greek slang. We understand offensiveness as the fluctuation of the acceptability degree of slang elements in a given social setting and we have already examined offensiveness of MG taboo lexemes, by considering the influence of evaluative morphology and gender alteration on word forms. In this work we focus on the MG taboo lexemes per se. So, following similar studies for English we conducted a questionnaire-based survey in order to measure the offensiveness of MG lexemes that refer to different taboo topics such as sex, body parts, scatology, gender, race, age, religion, disabilities etc.

Keywords: Modern Greek slang vocabulary, taboo words, offensiveness, tabooess

1 Περιθωριακό λεξιλόγιο και «προσβλητικότητα»

Με τον γενικό όρο περιθωριακό λεξιλόγιο (ΠΛ) αναφερόμαστε στο υποσύνολο του λεξιλογίου μίας γλώσσας που χρησιμοποιείται από συγκεκριμένους ομιλητές σε ανεπίσημες, κυρίως, περιστάσεις επικοινωνίας (Holmes 2016: 220-1). Ως γνωστόν, τα στοιχεία του ΠΛ χαρακτηρίζονται από χαμηλή τυπικότητα και μειωμένη κοινωνική αποδεκτότητα και χρησιμοποιούνται, μεταξύ άλλων, για να θίξουν, να προσβάλουν ή να αποδοκιμάσουν το πρόσωπο/στοιχείο αναφοράς (Χριστοπούλου 2016: 20, 56). Το σημασιακό αυτό χαρακτηριστικό που φέρουν τα στοιχεία του ΠΛ το ονομάζουμε «προσβλητικότητα», αποδίδοντας τους ισοδύναμους όρους της αγγλικής *offensiveness*¹ και *tabooess*².

Προφανώς ο βαθμός της προσβλητικότητας δεν είναι ίδιος για όλα τα στοιχεία του ΠΛ και δεν μπορεί να ερμηνευτεί με τον ίδιο τρόπο σε κάθε κοινωνικό πλαίσιο, δεδομένου ότι καθορίζεται και προκύπτει από κανόνες και από τη σχέση μεταξύ ομιλητή και συνομιλητή σε κάθε πλαίσιο και περίπτωση (Ljung 1984: 22-23, Locher and Watts 2005: 16, 29, Allan and Burrridge 2006: 27). Επίσης, ο βαθμός της προσβλητικότητας που φέρει μία λέξη/φράση μπορεί να διαφέρει και από άτομο σε άτομο, εφόσον η αξιολόγηση γίνεται με υποκειμενικά κριτήρια (Janschewitz 2008: 1070). Αναμφίβολα, περιθωριακές λέξεις/φράσεις που διαισθητικά μπορούν να θεωρηθούν προσβλητικές ή/και ενοχλητικές από όλους και στα περισσότερα, αν όχι σε όλα τα πλαίσια, είναι οι βωμολοχίες, οι ύβρεις, λέξεις που αναφέρονται στη γενετήσια πράξη και στα γεννητικά όργανα, ρατσιστικά επίθετα και άλλες προσβολές, με

¹ Ο Jay (1992) χρησιμοποιεί τον όρο *offensiveness* για να δηλώσει τον βαθμό που μία λέξη/φράση είναι μη αποδεκτή για τον συνομιλητή, με αποτέλεσμα να του προκαλεί αρνητικά συναισθήματα.

² Η Janschewitz (2008) χρησιμοποιεί τον όρο *tabooess* για να δηλώσει τη γενικότερη προσβολή που έχει/εκφράζει η χρήση ΠΛ. Ο όρος είναι συνώνυμος με τον όρο *offensiveness* του Jay (ό.π.).

διαφορετικό βαθμό αποδοχής (Mills 2003, Jay and Janschewitz 2008, Culpeper 2011 πρβλ.).

2 Παρουσίαση αποτελεσμάτων σχετικών ερευνών στο ΠΛ της αγγλικής

Έρευνες για τη μέτρηση του βαθμού προσβλητικότητας έχουν γίνει για το ΠΛ της αγγλικής από το 1978 έως το 2008 στην Αμερική.

2.1 Jay (1978)

Η έρευνα που διεξήγαγε ο Jay το 1978³ στη Μασαχουσέτη έγινε με έρευνα ερωτηματολογίου σε 49 συμμετέχοντες, 25 γυναίκες και 24 άνδρες. Όλοι ήταν φυσικοί ομιλητές της αγγλικής, προπτυχιακοί φοιτητές του Πανεπιστημίου της Μασαχουσέτης. Το ερωτηματολόγιο περιείχε λέξεις, φράσεις αλλά και ενέργειες, πράξεις δηλαδή, που μπορούν να γίνουν βιωματικές μαρτυρίες (π.χ. μαρτυρία συνουσίας). Αξιοποιήθηκαν 149 στοιχεία, ενώ ο τελικός αριθμός έφτανε τα 155, με κάποια στοιχεία εσκεμμένα να επαναλαμβάνονται. Η συλλογή των δεδομένων έγινε από το λεξικό της Dahlskog (1972)⁴, ένα λεξικό με άφθονο ΠΛ. Από τους συμμετέχοντες ζητήθηκε να αξιολογήσουν τη συχνότητα και την προσβλητικότητα των στοιχείων σε κλίμακα Likert, διαβαθμισμένη από το 1 έως το 9.

α/α	Στοιχείο ⁵	Τιμή ⁶
1.	murder (μαρτυρία δολοφονίας)	8,37
2.	rape (μαρτυρία βιασμού)	7,89
3.	acts of child abuse (πράξεις κακοποίησης παιδιών)	7,57
4.	masturbation (μαρτυρία αυνανισμού)	6,98
5.	<i>motherfucker</i>	6,94
6.	extreme violence (μαρτυρία ακραίας βίας)	6,90
7.	anal sex (μαρτυρία πρωκτικού σεξ)	6,86
8.	<i>cunt</i>	6,80
9.	<i>cocksucker</i>	6,53
10.	<i>cockteaser</i>	6,53

Πίνακας 1 | Τα πιο προσβλητικά στοιχεία (Jay 1978, ό.α. στον Jay 1992: 148-153)

Στον πίνακα 1 παραθέτουμε τα δέκα πιο προσβλητικά στοιχεία της αγγλικής, όπως προέκυψαν από την έρευνα του Jay. Οι συμμετέχοντες έκριναν ως πιο προσβλητική την πράξη/ενέργεια «μαρτυρία δολοφονίας» και ακολουθεί η «μαρτυρία βιασμού». Υψηλές τιμές έχουν, επίσης, μαρτυρίες για «κακοποίηση παιδιών» και για «αυνανισμό». Από τις λεξικές μονάδες (με πλάγια γράμματα) αυξημένη προσβλητικότητα εμφανίζει η λέξη *motherfucker*.

³ Βλ. Jay 1992: 145-157.

⁴ *The Dictionary of Contemporary and Colloquial Usage*.

⁵ Παραθέτουμε τη μέτρηση μόνο για τα 10 πιο προσβλητικά στοιχεία ώστε τα αποτελέσματα όλων των ερευνών να είναι ομοιογενή. Οι λέξεις του ΠΛ εμφανίζονται με πλάγια γράμματα.

⁶ Πρόκειται για τον Μ.Ο. ανδρών και γυναικών.

ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
α/α	Στοιχείο	Τιμή	Στοιχείο	Τιμή
1.	murder	8,08	murder	8,64
2.	acts of child abuse	7,46	rape	8,32
3.	rape	7,42	anal sex	7,76
4.	masturbation	6,63	acts of child abuse	7,68
5.	mortherfucker	6,42	oral sex (στοματικό σεξ)	7,64
6.	extreme violence	6,38	<i>mortherfucker</i>	7,44
7.	<i>cockteaser</i>	6,38	masturbation	7,40
8.	<i>cunt</i>	6,37	extreme violence	7,40
9.	<i>cocksucker</i>	6,13	<i>cunt</i>	7,20
10.	<i>fuck</i>	6,04	<i>cocksucker</i>	6,92

Πίνακας 2 | Μέτρηση προσβλητικότητας σε άνδρες και γυναίκες (Jay 1978, ό.α. στον Jay 1992: 148-153)

Από τα συγκριτικά αποτελέσματα ανάμεσα σε άντρες και γυναίκες προκύπτει πως οι γυναίκες βαθμολογούν πιο αυστηρά ενώ, όπως φαίνεται στον πίνακα 2 και τα στοιχεία που βαθμολογούνται ως πιο προσβλητικά ανάμεσα στα δύο φύλα διαφέρουν.

2.2 Beers Fägersten (2007)

Δεύτερη ανάλογη έρευνα είναι αυτή της Beers Fägersten (2007) που έγινε με 60 άτομα, φυσικούς ομιλητές της αγγλικής, φοιτητές στο πανεπιστήμιο της Φλόριντα, 27 γυναίκες και 33 άνδρες, με μέση ηλικία 20 ετών. Το δείγμα ήταν αρκετά ανομοιογενές, καθώς συμμετείχαν άτομα διαφορετικών φυλών (π.χ. Λευκοί, Αφροαμερικανοί, Ινδιάνοι, Ασιάτες, Ισπανόφωνοι κ.ά.) και θρησκευμάτων (π.χ. Χριστιανοί, Καθολικοί, Εβραίοι, Προτεστάντες κ.ά.).

Η Beers Fägersten ερευνήσε την προσβλητικότητα των λέξεων: *ass*, *asshole*, *bastard*, *bitch*, *cunt*, *damn*, *dick*, *fuck*, *hell*, *motherfucker*, *nigger*, και *shit* τη συχνότητα χρήσης τους και το αν και σε ποιο βαθμό η αυξημένη ή μειωμένη συχνότητά τους μπορεί να επηρεάσει το βαθμό προσβλητικότητας (βλ. “swearing paradox”, Beers Fägersten 2007: 16). Η αξιολόγηση έγινε σε κλίμακα Likert, από το 1 έως το 10⁷.

α/α	Στοιχείο	Τιμή
1.	nigger	8,5
2.	cunt	6,6
3.	mortherfucker	5,9
4.	bitch	5,0
5.	fuck	5,0
6.	asshole	4,4
7.	bastard	4,3
8.	dick	4,1
9.	ass	3,2
10.	shit	3,1

Πίνακας 3 | Τα πιο προσβλητικά στοιχεία (Beers Fägersten 2007:19)

Όπως βλέπουμε και στον πίνακα 3 τον πιο υψηλό βαθμό προσβλητικότητας έχει ο ρατσιστικός χαρακτηρισμός *nigger*⁸, 8,5/10,0 και ακολουθούν λέξεις που σχετίζονται

⁷ Η Beers Fägersten δίνει τα αποτελέσματα με ένα δεκαδικό ψηφίο.

⁸ Αξίζει να σημειωθεί ότι στην έρευνα του Jay (1978) η λέξη *nigger* βαθμολογήθηκε με 5,53/9,00, δηλ. 2,21 από τους άντρες και 5,84 από τις γυναίκες, με σειρά κατάταξης 27 σε 149 στοιχεία.

με τα απόκρυφα μέρη του σώματος, π.χ. *cunt* με 6,6/10,0. Ενδιαφέρον επίσης παρουσιάζουν οι μετρήσεις που δίνει η Beers Fägersten (2007: 23-4) ανά φύλο.

ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
α/α	Στοιχείο	Τιμή	Στοιχείο	Τιμή
1.	nigger	8,0	nigger	9,1
2.	cunt	5,1	cunt	8,3
3.	mortherfucker	5,0	mortherfucker	7,1
4.	fuck	4,4	bitch	6,3
5.	bitch	4,0	fuck	5,8
6.	dick	3,6	asshole	5,4
7.	asshole	3,6	bastard	5,3
8.	bastard	3,4	dick	4,7
9.	shit	2,8	ass	4,0
10.	ass	2,5	shit	3,4

Πίνακας 4 | Μέτρηση προσβλητικότητας σε άνδρες και γυναίκες (Beers Fägersten 2007:23)

Για τους άνδρες η λέξη με τον υψηλότερο βαθμό προσβλητικότητας είναι πάλι ο ρατσιστικός χαρακτηρισμός *nigger*, με 8,0/10,0, ενώ για τις γυναίκες η ίδια λέξη ξεπερνά το 9,0/10,0. Ενδιαφέρον έχει η λέξη *cunt* που για τους άνδρες δεν φαίνεται να βαθμολογείται ως ιδιαίτερα προσβλητική, με τιμή που αγγίζει το 5,0/10,0, ενώ αντίθετα για τις γυναίκες η ίδια λέξη εκτοξεύεται στο 8,3/10,0. Συνολικά, προκύπτει πως οι γυναίκες, συγκριτικά με τους άνδρες, κρίνουν ως πιο προσβλητικές τις υπό διερεύνηση λέξεις του ερωτηματολογίου.

2.3 Janschewitz (2008)

Η τρίτη έρευνα είναι της Janschewitz (2008), η οποία συγκρίνει λέξεις ταμπού (taboo words) με συναισθηματικά φορτισμένες (emotionally valenced words) και συναισθηματικά ουδέτερες λέξεις (emotionally neutral words). Η έρευνα έγινε με δείγμα 84 ατόμων, 50 γυναίκες και 34 άνδρες, φοιτητές του Πανεπιστημίου της Καλιφόρνια, φυσικούς ομιλητές της αγγλικής.

Το ερωτηματολόγιο της Janschewitz αποτελούνταν από δύο λίστες και 460 λέξεις, εκ των οποίων οι 92 ήταν λέξεις ταμπού, οι 184 συναισθηματικά φορτισμένες και οι 184 συναισθηματικά ουδέτερες. Οι λέξεις ταμπού αφορούσαν τη θρησκεία, τη σεξουαλικότητα, τις σωματικές απεκκρίσεις, τον ρατσισμό κ.τ.λ..

Οι συγκινησιακά φορτισμένες και οι συναισθηματικά ουδέτερες λέξεις του ερωτηματολογίου, που είχαν είτε θετική είτε αρνητική φόρτιση, συλλέχθηκαν από τη βάση δεδομένων ANEW⁹. Η αξιολόγηση έγινε σε κλίμακα Likert, από το 1 έως το 9, με δυνατότητα να προσθέσουν ή να αφαιρέσουν στοιχεία οι συμμετέχοντες, σύμφωνα με την κρίση τους.

α/α	Στοιχείο	Τιμή
1.	nigger	8,45
2.	buttfuck	7,91
3.	mortherfucker	7,75
4.	cocksucker	7,73
5.	fuck	7,50

⁹ Affective Norms for English Words (Bradley & Lang). Η βάση αυτή περιέχει στοιχεία του ΠΛ και πληροφορίες για την προσβλητικότητά τους.

6.	cunt	7,40
7.	fag	7,13
8.	chink	6,75
9.	blowjob	6,61
10.	pussy	6,60

Πίνακας 5 | Τα πιο προσβλητικά στοιχεία (Janschewitz 2008:1074)

Όπως ήταν αναμενόμενο, οι λέξεις ταμπού συγκέντρωσαν τις υψηλότερες τιμές προσβλητικότητας, όπως φαίνεται και στον πίνακα 5. Ως πιο προσβλητική αναδείχθηκε και πάλι η ρατσιστική λέξη *nigger* με τιμή 8,45/9,00, όπως και στην έρευνα της Beers Fägersten (βλ. ενότητα 2.2). Η Janschewitz (2008) δεν παρουσιάζει τα αποτελέσματα ανά φύλο.

3 Έρευνα για το ΠΛ της ΝΕ

Η πιλοτική μας έρευνα¹⁰ για τη μέτρηση του βαθμού προσβλητικότητας σε λέξεις του ΠΛ της ΝΕ είναι ανάλογη με τις έρευνες που είδαμε στην ενότητα 2 για τα αγγλικά.

Σχετικές έρευνες δεν έχουν διεξαχθεί για τα ελληνικά και ως εκ τούτου δεν έχουμε στη διάθεσή μας τους αναγκαίους πόρους άντλησης διαβαθμισμένου λεξιλογίου, όπως π.χ. το ANEW (βλ. Janschewitz 2008). Επίσης, δεν υπάρχουν συγκριτικά στοιχεία για διαχρονική εξέταση των αυξομειώσεων της προσβλητικότητας, όπως στα αγγλικά από το 1978 έως το 2008.

Η έρευνά διεξάχθηκε σε δύο φάσεις. Στην α' φάση εξετάσαμε 90 λέξεις και αναλύσαμε συνολικά τα αποτελέσματα, με ανεξάρτητες μεταβλητές (π.χ. χώρα καταγωγή, θρήσκευμα κ.ά.). Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της α' φάσης, στη β' φάση απομονώσαμε τις 10 πιο προσβλητικές λέξεις και δώσαμε εκ νέου ερωτηματολόγια σε 100 συμμετέχοντες, ηλικίας 20-35 ετών, προκειμένου να επαληθεύσουμε την αξιοπιστία των αρχικών μας αποτελεσμάτων, ιδίως αναφορικά με τη μεταβλητή του φύλου και της ηλικίας.

3.1 Συμμετέχοντες

Οι πληροφορητές της α' φάσης της έρευνας ήταν 40 προ/μεταπτυχιακοί φοιτητές του Πανεπιστημίου Πατρών, 20 άνδρες και 20 γυναίκες, 18 - 26 ετών, με καταγωγή από την Ελλάδα (85%), την Αλβανία (10%) και την Κύπρο (5%). Το 90% είχε ως μητρική γλώσσα τα ελληνικά και το 10% τα αλβανικά. Το 47,5% των πληροφορητών κατοικούσε σε αστική περιοχή, το 35% σε ημιαστική και το 17,5% σε αγροτική περιοχή. Τέλος, σε σχέση με το θρήσκευμα, 85% των πληροφορητών δήλωσαν χριστιανοί ορθόδοξοι και 15% άθεοι.

Στη β' φάση εστίασαμε στις 10 πιο προσβλητικές λέξεις, διευρύνοντας το ηλικιακό φάσμα των πληροφορητών μας και εστιάζοντας μόνο στις ανεξάρτητες μεταβλητές φύλο και ηλικία. Στη β' φάση συμμετείχαν 50 άνδρες και 50 γυναίκες, ηλικίας 20-35 ετών. Μελετήσαμε τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου σε τρεις ηλικιακές ομάδες: 20-24, 25-29, 30-35, προκειμένου να εξάγουμε συμπεράσματα σε σχέση με το φύλο και την ηλικία.

¹⁰ Ευχαριστούμε θερμά τις φοιτήτριες Κωνσταντίνα Καρλή, Ευδοκία Ρεβίθη και Κατερίνα Θωμοπούλου για την πολύτιμη συνεισφορά τους στην έρευνά μας.

3.2 Μεθοδολογία

Στην α' φάση της έρευνας, δημιουργήσαμε ερωτηματολόγιο¹¹ με κατάλογο 90 λέξεων εκτός περικειμένου και η μέτρηση έγινε σε κλίμακα Likert από το 1 έως το 9. Καταγράψαμε τις ανεξάρτητες μεταβλητές του φύλου, της ηλικίας, της χώρας καταγωγής, του τύπου οικογενειακής κατοικίας, της μητρικής γλώσσας και του θρησκευματος. Μόνο η μεταβλητή του φύλου έδωσε στατιστικά σημαντικά αποτελέσματα.

Λόγω της μη ύπαρξης καταλόγου λέξεων διαβαθμισμένης προσβλητικότητας για τα ελληνικά, όπως το ANEW για τα αγγλικά, δημιουργήσαμε κατάλογο των πλέον καθιερωμένων (institutionalized) λέξεων ταμπού καταγράφοντας λήμματα από τα τρία σημαντικότερα μονόγλωσσα λεξικά μεσαίου μεγέθους της κοινής νέας ελληνικής: (α) *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής* (ΙΝΣ), (β) *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας* (Γ. Μπαμπινιώτη) και (γ) *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας* (Ακαδημίας Αθηνών).

Αρχικά, καταγράψαμε όλα τα λήμματα που έφεραν τον χαρακτηρισμό “χυδαίο” και “μειωτικό”. Στη συνέχεια, ελέγξαμε τη χρήση τους μέσω της πλατφόρμας *slang.gr*, του διαδικτυακού λεξικού *LexiSlang*¹² και του λεξικού *Index Maladictus: Το Βρωμολεξικό* (Πλατής 2014) τα οποία είναι και χρονικά τα πιο πρόσφατα έργα αναφοράς για το ΠΛ της ΝΕ. Κατόπιν, ελέγξαμε τη συχνότητα χρήσης των επιλεγμένων λέξεων μέσω των σωματών κειμένων “*Εθνικός Θησαυρός Ελληνικής Γλώσσας* (ΕΘΕΓ)” και “*Σώμα Ελληνικών Κειμένων*” (ΣΕΚ) και μέσω της πλατφόρμας Sketch Engine, προκειμένου να επαληθεύσουμε τον βαθμό καθιέρωσής τους.

Το ερωτηματολόγιο περιείχε μόνο βασικές λέξεις και όχι παράγωγες (π.χ. λεξικοποιημένα σμικρυντικά). Επίσης, στην τελική μας λίστα διατηρήθηκαν μόνο όσες λέξεις είχαν την υψηλότερη συχνότητα και εν τέλει ήταν και καθιερωμένες στο λεξικό απόθεμα. Έτσι, καταλήξαμε σε έναν κατάλογο με 90 λέξεις, τις οποίες βαθμολόγησαν οι συμμετέχοντες ως προς την προσβλητικότητά τους από το 1 έως το 9.

Στη β' φάση επιλέξαμε να εστιάσουμε στις 10 πιο προσβλητικές λέξεις όπως προέκυψαν από την α' φάση και να ζητήσουμε από τους συμμετέχοντες να τις βαθμολογήσουν από το 1 έως το 9. Στη φάση αυτή διευρύνουμε το ηλικιακό φάσμα των πληροφορητών μας σε 20-35 ετών, με 50 άνδρες και 50 γυναίκες. Μελετήσαμε τα αποτελέσματα του ερωτηματολογίου σε τρεις ηλικιακές ομάδες, ανάλογα με την ηλικία (20-24, 25-29, 30-35), προκειμένου να εξαγάγουμε συμπεράσματα σε σχέση με το φύλο και την ηλικία.

¹¹ Επιλέξαμε να αξιοποιήσουμε ερωτηματολόγια, καθώς θεωρούμε πως αποτελούν μία άμεση μέθοδο για την μέτρηση της προσβλητικότητας σε λέξεις του ΠΛ. Ωστόσο, δεν ακολουθήσαμε τη λογική της Beers Fägersten (2007), που υποστηρίζει πως οι λέξεις πρέπει να ερευνώνται και ενταγμένες σε περικείμενο, διότι όπως η ίδια παραδέχεται η προσέγγιση αυτή δεν προσέδωσε κάτι στην ποιότητα των αποτελεσμάτων της. Ακολουθήσαμε τη λογική των ερευνών του Jay (1978) και της Janschewitz (2008) και αρκεστήκαμε σε κατάλογο λέξεων εκτός περικειμένου θεωρώντας ότι η προσβλητικότητα ενός στοιχείου αποτελεί σημασιακό χαρακτηριστικό του και ανιχνεύεται καλύτερα και αμεσότερα χωρίς την επίδραση του περικειμένου. Με άλλα λόγια, μας ενδιέφερε να αποτυπώσουμε την κατά το δυνατόν αυτόματη αντίδραση των πληροφορητών στη θέαση της κάθε λέξης, ώστε να μετρήσουμε τον βαθμό προσβλητικότητάς της, χωρίς επιρροές από το περικείμενο.

¹² Διαθέσιμο στο: <http://lexislang.neurolingo.gr/>.

3.3 Αποτελέσματα

3.3.1 Α' φάση

Τα αποτελέσματα της α' φάσης έδειξαν πως οι λέξεις *βίζιτα* και *αρχίδι* βαθμολογήθηκαν με τον υψηλότερο βαθμό στο σύνολο των πληροφορητών (40 συμμετέχοντες). Εντύπωση μας προκάλεσε η πρωτιά της λέξης *βίζιτα* στη μέτρηση της προσβλητικότητας. Συγκριτικά με τα αποτελέσματα που είδαμε νωρίτερα από την αγγλική (βλ. ενότητα 2) ίσως, θα περιμέναμε σε αυτή τη θέση κάποιον ρατσιστικό χαρακτηρισμό (π.χ. *πούστης*, *αδερφή*) ή κάποιον όρο που σχετίζεται πιο άμεσα με το σεξ ή τα απόκρυφα μέρη του σώματος (π.χ. *ψωλή*).

Α' Φάση		
α/α	Στοιχείο	Τιμή
1.	βίζιτα	6,97
2.	αρχίδι	6,90
3.	πουτάνα	6,82
4.	τσούλα	6,80
5.	καριόλης/-α/-ικο	6,57
6.	πούστης	6,55
7.	ψωλή	6,52
8.	φασίστας	6,40
9.	βρόμα	6,37
10.	αδερφή	6,37

Πίνακας 6 | Τα πιο προσβλητικά στοιχεία του ΠΛ της ΝΕ (α' φάση)

Στον πίνακα 6 βλέπουμε τις μετρήσεις που προέκυψαν για τις 10 πιο προσβλητικές λέξεις από τους 40 συμμετέχοντες, ηλικίας 18-26. Ως πιο προσβλητική χαρακτηρίστηκε η λέξη *βίζιτα*, ακολουθούν χαρακτηρισμοί (*αρχίδι*, *πουτάνα*, *πούστης*) και λέξεις που αναφέρονται στα μέρη του σώματος (*αρχίδι*, *ψωλή*).

ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
α/α	Στοιχείο	Τιμή	Στοιχείο	Τιμή
1.	αδερφή	6,55	τσούλα	8,30
2.	βίζιτα	6,25	πουτάνα	7,90
3.	φασίστας	6,25	αρχίδι	7,85
4.	βρόμα	6,10	βίζιτα	7,70
5.	αρχίδι	5,95	ψωλή	7,65
6.	βρομιάρης/-α/-ικο	5,85	καριόλης/-α/-ικο	7,45
7.	πούστης	5,85	πούστης	7,25
8.	πουτάνα	5,75	πούτσος	7,05
9.	καριόλης/-α/-ικο	5,70	καυλί	6,95
10.	μπάσταρδος	5,70	μουνί	6,90

Πίνακας 7 | Μέτρηση προσβλητικότητας σε άνδρες και γυναίκες (α' φάση)

Συγκρίνοντας τα αποτελέσματα μεταξύ ανδρών και γυναικών (πίνακας 7) βλέπουμε πως τα στοιχεία και οι τιμές ανάμεσα στα δύο φύλα διαφέρουν. Επίσης, παρατηρούμε πως οι γυναίκες βαθμολογούν αυστηρότερα (βλ. 8,30/9,00), σε σχέση με τους άνδρες (βλ. 6,55/9,00), οι οποίοι φαίνεται να βαθμολογούν λιγότερο αυστηρά (διαφορά πάνω από μία μονάδα).

3.3.2 Β' φάση

Στη β' φάση της έρευνας οι τιμές φαίνεται να κυμαίνονται περίπου στο ίδιο εύρος με την α' φάση. Στον πίνακα 8 παραθέτουμε τα συγκεντρωτικά αποτελέσματα της β' φάσης σε νέους 20-35 ετών. Ως πιο προσβλητική βαθμολογήθηκε η λέξη *πουτάνα* (7,50/9,00) και ακολουθεί η λέξη *φασίστας* (6,80/9,00). Μικρό βαθμό προσβλητικότητας έχουν οι λέξεις *βρόμα* και *αδερφή*, με διαφορά στη μέτρηση περίπου δύο μονάδων από τις πρώτες.

Β' Φάση		
α/α	Στοιχείο	Τιμή
1.	πουτάνα	7,48
2.	φασίστας	6,80
3.	τσούλα	6,74
4.	πούστης	6,54
5.	βίζιτα	6,45
6.	καριόλης/-α/-ικο	6,29
7.	αρχίδι	6,03
8.	ψωλή	5,92
9.	βρόμα	5,63
10.	αδερφή	5,15

Πίνακας 8 | Τα πιο προσβλητικά στοιχεία του ΠΛ της ΝΕ (β' φάση, συγκεντρωτικά)

Οι άνδρες, ηλικίας 20-35, τοποθετούν στην πιο υψηλή θέση τη λέξη *πουτάνα* (7,32/9,00), ακολουθούν οι λέξεις *φασίστας* (7,00/9,00) και *πούστης* (6,40/9,00). Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται οι λέξεις *αδερφή* και *ψωλή*, με μεγάλη διαφορά από τις πρώτες (5,05/9,00). Αξίζει, επίσης, να επισημάνουμε πως οι άντρες, ηλικίας 30-35, έδωσαν πιο υψηλούς βαθμούς¹³. γεγονός που δείχνει τη συντηρητικότερη στάση τους συγκριτικά με τους νεότερους σε ηλικία συμμετέχοντες στο δείγμα μας (4,87-7,00/9,00 για 20-25 και 5,47-7,82/9,00 για 30-35). Στην περίπτωση των γυναικών, οι τιμές είναι σε υψηλότερα επίπεδα, συγκριτικά με τους άνδρες, όπως ήταν αναμενόμενο και είδαμε και νωρίτερα στις έρευνες των Jay (1978) και Beers-Faegersten (2007).

ΑΝΔΡΕΣ			ΓΥΝΑΙΚΕΣ	
α/α	Στοιχείο	Τιμή	Στοιχείο	Τιμή
1.	πουτάνα	7,31	πουτάνα	7,66
2.	φασίστας	7,03	τσούλα	7,08
3.	πούστης	6,45	καριόλης/-α/-ικο	6,96
4.	τσούλα	6,41	ψωλή	6,80
5.	βίζιτα	6,17	βίζιτα	6,74
6.	καριόλης/-α/-ικο	5,63	πούστης	6,64
7.	αρχίδι	5,66	φασίστας	6,58
8.	βρόμα	5,52	αρχίδι	6,40
9.	αδερφή	5,10	βρόμα	5,74
10.	ψωλή	5,04	αδερφή	5,20

Πίνακας 9 | Μέτρηση προσβλητικότητας σε άνδρες και γυναίκες (β' φάση)

Υψηλό βαθμό προσβλητικότητας έχουν για τις γυναίκες προσβλητικοί για εκείνες χαρακτηρισμοί, όπως *πουτάνα* (7,66/9,00) και *τσούλα* (7,08/9,00), ενώ ψηλά στη λίστα βρίσκεται και η λέξη *καριόλης/-α/-ικο* (6,96/9,00). Οι υψηλοί βαθμοί των γυναικών και

¹³ Λόγω έλλειψης χώρου δεν παραθέτουμε εδώ τα δεδομένα ανά ηλικιακή ομάδα.

σε αυτή τη φάση της έρευνας δείχνουν πως οι γυναίκες βαθμολογούν αυστηρότερα από τους άνδρες. Επίσης, και στην περίπτωση των γυναικών, ηλικίας 30-35, παρατηρούμε τους υψηλότερους βαθμούς (5,60-7,40/9,00 για 20-25 και 6,00-8,00/9,00 για 30-35), όπως είδαμε και πριν στην περίπτωση των ανδρών της ίδιας ηλικιακής ομάδας. Το γεγονός αυτό δείχνει τη συντηρητικότερη στάση των μεγαλύτερων σε ηλικία ομιλητών απέναντι στο ΠΛ, ανεξαρτήτως φύλου.

4 Συγκρίνοντας τις έρευνες ΠΛ αγγλικής και ελληνικής

Ολοκληρώνοντας την παρουσίαση των αποτελεσμάτων, θεωρούμε χρήσιμο να δούμε συγκριτικά τα κύρια ευρήματα της έρευνας για το ΠΛ της ΝΕ με εκείνα αντίστοιχων ερευνών για το ΠΛ της αγγλικής (Jay 1978, Beers-Faegersten 2007, Janschewitz 2008), εφόσον δεν διαθέτουμε συγκριτικά στοιχεία από άλλες έρευνες για τα ΝΕ.

Λέξεις ΑΠ Αγγλικής	Jay (1978)			Beers-Fägersten (2007)			Janschewitz (2008)	Λέξεις ΠΛ ΝΕ	Πιλοτική έρευνα για τα ΝΕ		
	M.O.	A	Γ	M.O.	A	Γ	M.O.		M.O. ¹⁴	A	Γ
ass	3,10	3,17	3,04	3,2	2,5	4,0		κόλος	3,72	4,01	3,43
asshole	4,18	4,79	3,60	4,4	3,6	5,4		μαλάκας	4,70	4,28	5,12
bastard	3,76	3,92	3,60	4,3	3,4	5,3		μπάσταρδος	6,17	5,70	6,65
bitch	4,06	4,42	3,72	5,0	4,0	6,3		σκύλα	5,45	5,65	5,25
								βίζιτα	6,97	6,25	7,70
chink	4,57	5,04	4,12				6,75				
cocksucker	6,53	6,13	6,92				7,73				
cunt	6,80	6,37	7,20	6,6	5,1	8,3	7,40	μουνί	5,57	4,25	6,90
dick	5,29	5,00	5,56	4,1	3,6	4,7		πούτσος	5,57	4,10	7,05
fag	3,82	5,25	2,44				7,13	πούστης	6,55	5,85	7,25
								φασίστας	6,40	6,25	6,55
fuck	6,39	6,04	6,72	5,0	4,4	5,8	7,50	γαμώ	5,65	4,75	6,55
motherfucker	6,94	6,42	7,44	5,9	5,0	7,1	7,75	καριόλης	6,57	5,70	7,45
nigger	5,53	5,21	5,84	8,5	8,0	9,1	8,45				
whore	5,45	5,79	5,12					πουτάνα	6,82	5,75	7,90

Πίνακας 10 | Συγκριτικά αποτελέσματα ερευνών για το αγγλικό και ελληνικό ΠΛ

Όπως προκύπτει από τον παραπάνω συγκριτικό πίνακα 10 δεν υπάρχουν μεγάλες αποκλίσεις μεταξύ των ευρημάτων των τεσσάρων ερευνών. Σε όλες τις έρευνες, ψηλά στη λίστα με τις πιο προσβλητικές λέξεις εμφανίζονται αυτές που αναφέρονται στο σεξ, στις σεξουαλικές προτιμήσεις και στα απόκρυφα μέρη του σώματος.

Παρότι η λέξη *nigger* στα αμερικανικά αγγλικά σημείωσε την υψηλότερη προσβλητικότητα (5,53/9,00-9,1/10,0), στην πιλοτική μας έρευνα καμιά λέξη που αναφέρεται σε φυλετικές διακρίσεις δε σημείωσε αντίστοιχη υψηλή προσβλητικότητα. Ενδιαφέρον όμως έχει η λέξη *φασίστας* που βαθμολογήθηκε υψηλά από τους άντρες και από τις γυναίκες του δείγματος. Τέλος, όπως είδαμε και με τις έρευνες της αγγλικής, και στην περίπτωση της ελληνικής, οι γυναίκες βαθμολογούν πιο αυστηρά την προσβλητικότητα συγκριτικά με τους άνδρες.

¹⁴ Προκειμένου να γίνει σύγκριση με τις ισοδύναμες λέξεις της αγγλικής, εδώ παραθέτουμε τον M.O. των αποτελεσμάτων της έρευνάς μας από την α' φάση.

5 Συμπεράσματα

Από την πιλοτική έρευνα που διεξαγάγαμε στο ΠΛ της ΝΕ προέκυψε πως και στην περίπτωση της ελληνικής πιο προσβλητικές θεωρούνται λέξεις που αφορούν άμεσα ή έμμεσα το σεξ, τις σεξουαλικές προτιμήσεις, τη συμπεριφορά και τα απόκρυφα μέρη του σώματος. Στην α' φάση, σε σύνολο 40 πληροφορητών ηλικίας 18-26 ετών ως πιο προσβλητικές βαθμολογήθηκαν οι λέξεις *βίζιτα* και *φασίστας* (ενότητα 3.3.1). Στη β' φάση, που εστίαζε στη διάκριση των δύο φύλων, η λέξη *πουτάνα* αξιολογήθηκε ως η πιο προσβλητική από τις γυναίκες, συγκεντρώνοντας παράλληλα υψηλή τιμή και από τους άνδρες. Για τους άνδρες συμμετέχοντες, 25-35, ως πιο προσβλητική βαθμολογήθηκε η λέξη *φασίστας* (ενότητα 3.3.2). Σύμφωνα με τις μετρήσεις, η στάση των γυναικών είναι συντηρητικότερη απέναντι στο ΠΛ, καθώς οι γυναίκες πληροφορητές βαθμολόγησαν αυστηρότερα, συγκριτικά με τους άνδρες στην έρευνα, όπως συνέβη και σε αντίστοιχες έρευνες της αγγλικής (ενότητα 2). Επίσης, διαφορές εντοπίσαμε και στις τρεις ηλικιακές ομάδες, οι νεότεροι, άντρες και γυναίκες, ηλικίας 20-24, φαίνεται να αντιμετωπίζουν λιγότερο συντηρητικά το ΠΛ, αφού βαθμολόγησαν λιγότερο αυστηρά τις περισσότερες από τις περιθωριακές λέξεις. Απεναντίας, οι συμμετέχοντες ηλικίας 30-35 βαθμολόγησαν αυστηρότερα (ενότητα 3.3.2). Τέλος, από την έρευνα προέκυψε πως οι λιγότερο προσβλητικές λέξεις της ΝΕ είναι εκείνες που αναφέρονται στο θρήσκευμα, την καταγωγή, τις σωματικές ή τις νοητικές αναπηρίες· με ό,τι αυτό συνεπάγεται για τις αρχές και πεποιθήσεις της ελληνικής κοινωνίας.

Λαμβάνοντας υπόψη τα αποτελέσματα της πιλοτικής μας έρευνας προετοιμάζουμε έρευνα σε μεγαλύτερο δείγμα, ώστε να εκτιμήσουμε την επίδραση της ηλικίας αλλά και άλλων ανεξάρτητων μεταβλητών στον προσδιορισμό του βαθμού προσβλητικότητας των λέξεων του ΠΛ της ΝΕ.

Βιβλιογραφία

- Allan, Keith, and Kate Burridge. 2006. *Forbidden Words: Taboo and the Censoring of Language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Beers-Fägersten, Kristy. 2007. "Swear Word Offensiveness." *Saarland Working Papers in Linguistics (SWPL)* 1:14-37.
- Christopoulou, Katerina, George J. Xydopoulos, and Anastasios Tsangalidis. 2017. "Grammatical Gender and Offensiveness in Modern Greek Slang Vocabulary." *Proceedings of the 12th International Conference on Greek Linguistics Vol. 1 (ICGL 12)*, Berlin, 291-305.
- Culpeper, Jonathan. 2011. "Impoliteness: Using Language to Cause Offence." *Studies in Interactional Sociolinguistics* 28. Cambridge: Cambridge.
- Dahlsgog, Helen, ed. 1972. *A Dictionary of Contemporary and Colloquial Usage*. New York: Avenel Books.
- Holmes, Janet. 2016. *An Introduction to Sociolinguistics* (4th Edition). London /New York: Longman.
- Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη. 1998. *Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής*. Θεσσαλονίκη: Ινστιτούτο Νεοελληνικών Σπουδών, Ίδρυμα Μανόλη Τριανταφυλλίδη.
- Janschewitz, Kristin. 2008. "Taboo, Emotionally Valenced, and Emotionally Neuter Word Norms." *Behavior Research Methods* 40(4):1065-1074.

- Jay, Timothy, and Kristin Janschewitz. 2008. "The Pragmatics of Swearing." *Journal of Politeness Research* 4:267-288.
- Jay, Timothy. 1992. *Cursing in America: A Psycholinguistic Study of Dirty Language in the Courts, the Movies, in the Schoolyards, and on the Streets*. Philadelphia: John Benjamins.
- Ljung, Magnus. 1984. *Om Svordomar i Svenskan, Engelskan, och Arton Andra Språk*. Stockholm: Akademilitteratur.
- Locher, Miriam, and Richard Watts, 2005. "Politeness Theory and Relational Work." *Journal of Politeness Research* 1:9-33.
- Mills, Susan. 2003. *Gender and Politeness*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Μπαμπινιώτης, Γεώργιος. 1998/2005. *Λεξικό της Νέας Ελληνικής Γλώσσας*. Αθήνα: Κέντρο Λεξικολογίας.
- Πλατής, Νίκος. 2014. *Index Maladictus, Το Βρωμολεξικό*. Αθήνα: Οι εκδόσεις των συναδέλφων.
- Xydopoulos, J. George, and Katerina Christopoulou. 2011. "The Morphological Processes of Diminution and Augmentation in Modern Greek Slang." Paper presented at the 10th International Conference on Greek Linguistics, Democritus University of Thrace, Komotini, September 1- 4.
- Χριστοπούλου, Κατερίνα. 2016. "Μια Λεξικολογική Προσέγγιση στο Περιθωριακό Λεξιλόγιο της Νέας Ελληνικής." Διδακτορική Διατριβή, Πανεπιστήμιο Πατρών.
- Χαραλαμπίκης, Χρήστος. 2014. *Χρηστικό Λεξικό της Νεοελληνικής Γλώσσας*. Ακαδημία Αθηνών.